

6360 SAYILI KANUN'A İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI

A LITERATURE REVIEW ABOUT ACT NO 6360

Hüsniye AKILLI*

Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN**

ÖZET

12 Kasım 2012'de kabul edilen 6360 Sayılı Kanun idari, siyasi, mali ve anayasal olmak üzere çok boyutlu bir zeminde tartışma alanı yaratmış, Türkiye'nin idari yapısında gerçekleşen hızlı ve önemli bir dönüşüm sürecine tanık olunmuştur. Kanun'un getirdiği değişimi değerlendiren çalışmaların incelenmesi bu çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Literatür taraması yöntemiyle belirlenen akademik, kurumsal ve yargı alanındaki çalışmalar çerçevesinde, tasarı sürecinden bugüne kadar Kanun'a yöneltilen hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmelerin objektif ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmiştir. Akademik yazında Kanun'un genellikle ölçek, hizmet, katılım ve mali konular kapsamında değerlendirildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: 6360, Büyükşehir, Yerel Yönetim, Yerel Hizmet, Ölçek, Katılım, Anayasa.

ABSTRACT

Act no 6360 dated 12 November 2012 caused multiple debates on administrative, political, financial and constitutional grounds. A fast and significant transformation took place in the administrative structure of Turkey. The aim of this study is to review the literature about this transformation process that was brought about by the law. Within the frame of academic papers, institutional documents, and legal studies, we objectively analyze both negative and positive assessments about the law since its drafting process until today. It was found that topics about scale, service, participation, and financial issues have been the most frequently studied topics in academic papers.

KeyWords: 6360, Metropolitan, Local Governments, Local Services, Scale, Participation, Constitution.

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, Yrd. Doç. Dr.

**Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yerel Yönetimler Bölümü, Yrd. Doç. Dr.

1. GİRİŞ

2012 yılında yürürlüğe giren ve Türkiye'nin yönetim yapısında önemli değişiklikler meydana getiren 6360 sayılı Kanun¹ çerçevesinde on dört ilde büyükşehir belediyesi kurularak Türkiye'deki büyükşehir belediyesi sayısı 30'a yükseltilmiştir. Bu belediyelerin hizmet sınırları, il mülki sınırları ile bütünleştirilmiş, özellikle de küçük ölçekli yerel birimleri ilgilendiren önemli bir idari reform gerçekleştirilmiştir. Kanun ile 31 Mart 2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu², Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür (6360 sayılı Kanun madde1/1. fıkra). Aynı zamanda bu illerdeki il özel idarelerinin ve bu illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış, köyler mahalle olarak; belediyeler ise, belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır (6360 sayılı Kanun madde1/3.fıkra).

6360 sayılı Kanun'un Türkiye'nin idari yapılanmasında meydana getirdiği değişim ve dönüşüm son yıllarda yasama ve yargı alanında, akademik yazında, kurumsal rapor ve çalışmalarda yoğun/tartışmalı bir inceleme konusu olmuştur. Bu çerçevede ilgili çalışmalarda kanuni düzenlemenin nasıl değerlendirildiği ve yorumlandığının belirli temalar altında sistematize edilerek ortaya konulması bu araştırmanın temel amacını oluşturmuştur. Bu amaç kapsamında literatür taraması, çok sayıda yaygın ve belgenin yapılandırılmış ve kapsamlı bir sentezine ulaşılmasının araçlarından biri olarak, çalışmada tercih edilen araştırma yöntemi olmuştur. Kanun 2012 tarihinde yürürlüğe girdiği ve bu nedenle de kısa bir zaman dilimi kapsamında sınırlı sayıda basılı yayına ulaşılacağı varsayımından hareketle erişilebilen tüm kaynaklara yer verilmesi hedeflenmiş olmakla birlikte; yayının dilinin Türkçe ya da İngilizce olması, yayının temel olarak 6360 sayılı Kanun'un değerlendirilmesine dayalı olması ve tam metnine ulaşılabilirliği, yayının seçimindeki temel kriterleri oluşturmuştur. Araştırmanın amacı çerçevesinde bir tarama stratejisi geliştirilmeye çalışılmış; Kanun numarası başta olmak üzere "6360, büyükşehir, bütüncül, ölçek ve belediye birleştirme" gibi anahtar kelimeler aracılığıyla sosyal bilimler alanındaki elektronik veri tabanlarından ve "akademik Google" arama sayfası dâhil

¹6360 Sayılı On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.

² Ordu ili, 22.03.2014 tarihli ve 28595 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6447 sayılı "On Üç İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" kapsamında büyükşehir olacak iller arasına dâhil edilmiştir.

genel bir internet taraması ile de ek bir tarama gerçekleştirilerek yayınlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Başlık, konu ve özetlerine göre uygun görülen toplam 45 eser³ araştırma kapsamına alınmıştır. Bu eserlerde kanuni düzenlemeye ilişkin yer verilen değerlendirmeler; yönetsel, siyasal, mali ve anayasal boyutlarıyla, kanun ile büyükşehir haline getirilen illerde ve kırsal alanda doğuracağı sonuçlar açısından belirli temalar altında incelenmiştir. Farklı perspektiflerle Kanun'un hangi hükümlerinin desteklendiği ve eleştirildiği ortaya konularak, benzer ve farklı yorumlara dikkat çekilmiş ve 6360 sayılı Kanun'a ilişkin hâkim kanı saptanmaya çalışılmıştır.

2. 6360 SAYILI KANUN'A İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

6360 sayılı Kanun; yönetsel, siyasal ve mali yapıda, kırsal alanda ve büyükşehir dönüşen illerde önemli değişiklikler getirmiş ve bu çerçevede aşağıda yer verilen başlıklar altında toplanabilecek çok boyutlu değerlendirmelere konu edilmiştir.

2.1. KANUNİ GEREKÇEYE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

6360 sayılı Kanun'un gerekçesinde, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun⁴ gerekçesine benzer şekilde, “küreselleşmiş bir dünyada, kamu yönetiminde etkililik ve verimliliği artırmak, vatandaşın artan beklentisini karşılamak ve yönetim sürecine daha fazla katılımını sağlamak, parçalı planlar yerine bütüncül bölgesel çapta planlar yapmak, yönetsel kapasitesi düşük yerel yönetim birimlerinin varlığı ve yerel yönetimler arası koordinasyon eksikliği sebebiyle ortaya çıkan kaynak israfını önlemek gerekmektedir” ifadesine yer verilmektedir. Kanun'a yönelik değerlendirmeler çerçevesinde ise; Kanun'un hazırlık sürecinde uluslararası örneklerle bir karşılaştırmanın; hizmet etkililiğine ve verimliliğine ilişkin bir analiz, model, ölçüm ya da fizibilite etüdünün yapılmadığına; Türkiye şartlarının bilimsel olarak analiz edilmediğine ve sadece iktisadi bir bakış açısıyla hareket edildiğine dikkat çekilmektedir (Zengin, 2014: 109).

Kanun'un gerekçesinde; “İstanbul ve Kocaeli'de geçerli olan büyükşehir belediyesi sınıрыyla mülki sınırlarının karşılaştırılması uygulamasının hizmetlerin bütünlüğü ve etkinliği açısından iyileşme sağladığı ileri sürülerek bu uygulamanın yaygınlaştırılması gerektiği” savunulmaktadır. Zengin (2014: 102) ise, İstanbul ve Kocaeli'de olumlu sonuçlara ulaşıldığı tespitinden yola çıkılarak diğer yirmi sekiz ilde de aynı olumlu sonuçların görüleceği ve sınırların genişlemesi ile birçok küçük yerel yönetim biriminin kapatılması

³19 hakemli süreli yayın, 9 hakemsiz süreli yayın, 10 internetten erişilen gazete-röportaj ve değerlendirme yazısı, 2 kitap, 2 bildiri, 2 rapor ve 1 yargı kararından oluşmaktadır. Lisansüstü tezler dâhil edilmemiştir.

⁴5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 23.07.2004, Sayı: 25531.

durumunda vatandaş katılımının artacağı genellemesine ulaşılmamasının rasyonel bir değerlendirme olmadığı görüşünü dile getirmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Raporu'nda (2012: 9) 6360 sayılı Kanun'un amacı; "yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırının mülki sınıra genişletilmesi suretiyle en geniş ölçekte hizmet üretebilecek güçlü bir yapıya ulaşmak" olarak ifade edilmekte; büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkililik, koordinasyon ve kalitenin yükselmesi, daha az kaynakla daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulmasının mümkün hale gelmesi hedeflenmektedir. Ölçek belirlemede ya da büyükşehir kurmada fayda-maliyet analizlerinin yapılmadığını dile getiren Çukurçayır (2012a: 22) yönetimde ölçeğin büyüdükçe hizmet etkililiğinin artacağına dair genel bir kabulün olduğunu; ancak Amerika'da sağlıkla ilgili yapılan bir araştırmanın bulgularının tam tersi bir duruma işaret ettiğini belirtmektedir. Keser ve Gökmen (2012: 40) ise; büyükşehirlerin kuruluşuna ilişkin esasların salt gelir temelli ekonomik gelişmişlik anlayışından kurtarılması gerektiğini ileri sürmektedir.

2.2. YÖNETSEL VE MEKÂNSAL BOYUTLU DEĞERLENDİRMELER

Yönetimsel ve mekânsal boyutlu değerlendirmelerin; optimal ölçek gereğesiyle büyükşehir yönetim sınırının il mülki sınırına genişletilmesi, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi, imar- planlama bütünlüğü, bütüncül kavramı ve yerel idari birimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.2.1. Ölçek Düzenlemesi (Büyükşehir Yönetim Sınırının İl Mülki Sınırına Genişletilmesi)

Türkiye'de etkinlik, etkililik, verimlilik, mali ve fiziki yeterlilik konuları, literatürde ve yerel yönetim kanunlarının gerekçelerinde ölçek ekonomisinin alt başlıklarını oluşturmakta; "ölçek konusu" ekonomik nedenlerle ilişkilendirilerek idari birimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının (belde belediyelerinin kapatılmasının) ve belediye sınırlarının değiştirilmesinin destekleyici bir unsur ve gerekçesi olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda da belediye yönetiminde büyük ölçekli birimlerin tercih edildiği görülmektedir. Büyükşehir yönetim sınırlarını il mülki sınırı ile örtüştüren 6360 sayılı Kanun'un öngördüğü sınır genişlemesi konusu; Kanun'a ilişkin yapılan değerlendirmelerin başında gelmektedir. Ersoy (2013) İstanbul gibi bazı büyükşehirler için ilişkiler ağının, küresel ölçeğe dek uzarken Mardin ve Muğla gibi iller için ise, il sınırları içindeki tüm yerleşmeleri dahi kapsamayacak kadar sınırlı kalabileceğini belirtmektedir. Bu çerçevede "yerel" düzeyde planlama sınırlarının zamansal ve mekânsal olarak büyük değişiklik göstereceğini, bu nedenle de herhangi bir zaman aralığında bile

“ideal” olarak tanımlanabilecek bir ölçüden söz edilemeyeceğini ifade etmektedir. Parlak (2012) ise çalışmasında, yönetim kademelerinin ve birimlerinin sayılarının azaltılması yoluyla gerçekleştirilen optimal ölçek düzenlemesinin, çağdaş dünyadaki eğilimlere uygun düşen bir idari reform uygulaması olduğunu belirtmekte; hizmet ve yatırımların en ekonomik düzeyde sağlanmasını ve “alan-nüfus optimalitesi”nin elde edilmesini reformun amaçları arasında göstermektedir. Gürbüz vd.’lerine (2014: 104) göre yönetsel olarak tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişilik ihdas edilmesi, idari bağlılık-ısım değişikliği, birleşme-katılma, sınır değişiklikleri ve yetki bölüşümü gibi değişiklikler yapan 6360 sayılı Kanun’la belediye yönetim anlayışında bir ezber bozulmakta ve merkez (şehir) yönetiminden mekânsal alan yönetimine doğru bir geçiş yaşanmaktadır. Doğan’a (2013:2) göre ise, söz konusu düzenlemeler şehirciliğin bugüne kadarki doğrularının baş aşığı çevrilmesi anlamına gelmektedir. Büyükşehir belediye sınırının il mülki sınırı ile bütünlüşmesi konusu diğer birçok yönden sakıncalı görülmektedir. Çukurçayır (2012a: 22) bir belediyenin tüm il genelinde yetkili olması durumunun hiçbir ülke uygulamasında söz konusu olmadığını ve Türkiye’de böyle bir uygulamaya hangi referansla gidildiğinin belirsiz olduğunu ifade etmektedir. İl idaresi sisteminin ortadan kaldırılmasının yolunu açacağı, merkezi idarenin taşrada temsilinin zayıflayacağı ve hükümet politikalarının yerine getirilmesinin güçleşeceği (Bedük, 2012: 7), kır-kent ayrımının ortadan kalkacağı ve kent tanımının yapılamaz hale geleceğı düşünölmektedir. Keser ve Gökmen (2012: 39) tarafından bir ilin büyükşehir belediyesine dönüştürülmesinde sadece ekonomik ölçütlerin değıl, insani yani daha yaşanılabilir bir çevreyi merkeze alan ve ilin; fiziki yerleşim durumunun, bölgede sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi açısından taşıdığı önemin, yönetilmesi ve korunması gereken tabiat ve kültür varlıkları potansiyelinin de dikkate alınması gerektiğı vurgulanmaktadır. Mülki sınırların, çöp-su-kanalizasyon gibi mahalli hizmetler için optimal ölçek sayılamayacağı; mülki sınırların yerel yönetimler gibi öbek öbek yerleşmeler için kurulamayacağı düşünölmektedir (Ayman Güler, 2012a: 36-37). Çelikiyay (2014: 15) ise, diğer yazarlardan farklı olarak yönetim alanının genişletilmesinin; hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, bütüncül imar planları yapma imkânı, malî kaynakların etkin kullanımı, hizmet üretme kapasitesinin artması ve vatandaşlara aynı standartta hizmet sunulması gibi birçok fayda sağlayacağı değıerlendirmesinde bulunmaktadır.

2.2.2. Kamu Hizmetlerinin Yerine Getirilmesi

Akademik çalışmalarda mesafe sorununun hizmetin etkin, etkili ve verimli sunumunu engelleyebileceğı görüşünün hâkim olduğu belirlenmiştir. Bu sorunun, özellikle turizm merkezlerinde önem taşıdığı (Ayman Güler, 2012a: 8); hizmetin kalitesinin düşmesine, hizmetlerin aksamasına, hizmet sunumunun uzamasına, yurttaş memnuniyetinin azalmasına ve kaynak israfına yol açacağı düşünölmektedir (Zengin, 2014: 112; Günel vd., 2014:

63). Gürbüz vd.'lerine (2014: 130) göre ise, belde belediyelerinin kapatılması hizmet maliyeti ve nüfus ilişkisi açısından olumlu yansıyacaktır. Ancak uzaklık unsuru hizmet maliyetine ek olarak ulaşım maliyetlerini ortaya çıkaracak ve birim maliyetlerini artıracığından büyükşehir belediyelerinin bu noktalara hizmet götürmede gönülsüz veya eşitsiz davranmasına neden olabilecek; nüfusu yoğun olan ilçeler de hizmet maliyetlerinden olumsuz etkilenecektir. Koyuncu ve Köroğlu'na (2012: 7) göre köylerin kaldırılmasıyla o yöre halkına verilecek hizmetler kentin öncelikleri sıralamasında her zaman aynı düzeyde olmayacağı gibi çoğu zaman da geri planda kalabilecektir.

Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği (TMMOB) Şehir Plancıları Odası Raporu'nda (2012), büyükşehir belediyesinin ilçe belediyesi haline gelen belediyelerin büyük bölümünün teknik eleman ve donanım açısından zayıf oldukları ve yalnızca ilçe merkezine bile hizmet götürmekte zorlandıkları göz önüne alındığında, geniş bir coğrafyaya hizmet götürmelerinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Güzel (2012: 15) büyükşehirlerdeki imar ve gecekondu sorunlarına işaret ederek bu sorunlar çözülmemişken 16 bin köyün mahalleye dönüştürülmesinin ve buralara hizmet götürmenin zorluğundan (Anamur Dağlarındaki yörük köylerini örnek vererek) bahsetmiştir. Ayrıca Kanuni düzenleme ile köylere hizmet götürme birlikleri gibi geleneksel ve yerel hizmet üretme mekanizmalarının atıl hale geleceği ve bu nedenle de hizmet sunum kapasitesinin azalacağı ve hizmet maliyetinin artacağı (Gürbüz, 2012: 35) ve hükümetin artık merkezden Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) benzeri projeleri uygulama olanağının kalmayacağı dile getirilmiştir (Bedük, 2012: 10).

Sınırları genişleyen büyükşehir belediyelerinin merkezden uzak yerlere hizmet götüremeyeceğine ilişkin değerlendirmeler; AK Parti Raporu'nda (2012: 17-18); "kasıtlı ya da gerçekten bilinemediği için en çok istismar edilen konulardan biri" olarak tanımlanmıştır. Büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı içine giren ücra yerlere şehir merkezinden hizmet götürmeye çalışmayacağı belirtilmiş; il özel idarelerinin her türlü imkânının büyükşehirlere devredilecek olmasının unutulmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bugüne kadar valiliklerce verilmeye çalışılan hizmetlerin bundan sonra bu alanda uzmanlaşmış belediyeler eliyle kaliteli bir şekilde sunulacağı ifade edilmiştir.

2.2.3. İmar ve Planlama

Kanuni düzenlemeyi ele alan çalışmalarda, daha çok planlama konusunda olumlu değerlendirmelerin yapıldığı göze çarpmaktadır. Keleş (aktaran Genç, 2014: 6) düzenlemeler arasında en rahat savunulabilecek olanının imar ve planlamadaki birlik ve bütünsellik kuralı olduğunu ifade etmektedir. AK Parti Raporu'nda (2012: 13) büyükşehirlerin imar bütünlüğünün sağlanacağı; ilçe belediyelerinin üst ölçekli planlar için Ankara'nın kapısını aşındırmadan,

çok yakınındaki büyükşehir belediyesi ile sorununu çözeceği ifade edilmiştir. Ersoy (2013) 6360 sayılı Kanun'un mekânsal planlama açısından kökten bir değişikliğe işaret ettiğini vurgulamaktadır. Yazar, parçacı, birbiri ile çelişen, birbirinden kopuk ve yerel çıkarlara yanıt veren bir planlama yerine; ilin kapsadığı alan bütünü (tek bir otorite tarafından) üst ölçekli planlarının yapılmasını, planlama ilkeleri açısından yerinde bir yaklaşım olarak değerlendirmekte; ancak bu saptamasının "il sınırlarının en uygun planlama alanı olduğu" anlamını taşımadığının da altını çizmektedir. Yeni düzenleme ile uygulamadaki sorunların ve kurumsal karmaşanın devam edeceğini de belirtmektedir. Adıgüzel (2012: 168) Kanun'un büyükşehir kentsel alanlarında daha sağlıklı kentsel yapılaşmaların ortaya çıkması yönünde olumlu katkılarının olacağını düşünmektedir. İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri hariç, diğer büyükşehirlerin ilçe belediyeleri, yatırım bütçelerinin en az %10'unu on yıl süre ile bu Kanun kapsamında belediye sınırlarına yeni dâhil edilen yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayıracaklardır. Bu durumda da büyükşehir belediyelerinin sınırları içerisinde, altyapıları için standart harcamaların yapılmış olduğu yeni kentsel alanlar ortaya çıkabilecektir. Diğer yazarlardan farklı olarak Oğuz ve Doğan ise, çalışmalarında imar konusunda eleştirel değerlendirmelere yer vermiştir. Kanun ile ilçe belediyeleri veya büyükşehir belediyeleri tarafından tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde "tip mimari projelerin" yapılması öngörülmektedir. Oğuz (2013: 37) bu düzenlemenin bugün kentlerde süregelen estetikten yoksun, kimliksiz Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) yapılaşmalarının kırsalda da yaygınlaşması yönündeki endişeleri arttırdığını savunmakta ve imar affı düzenlemesini Kanun'un olumsuz sonucu olarak değerlendirmektedir. Ayrıca sadece mekânın değil yaşamın tek tip şekle dönüştürüldüğünü, sosyalleşilen ortak mekânların dönüştürülerek kadınların özel alana/eve hapsedildiğini dile getirmektedir. Doğan (2013: 2) metropolleşmenin 2000'li yıllara kadar şehircilik açısından kentsel alanlarda yaşanan sosyal ve mekânsal sorunları karmaşıklaştıran ve derinleştiren bir gelişme olarak görüldüğünü; ancak söz konusu mekânsal gelişme biçiminin 6360 sayılı Kanun ile açıkça teşvik edildiğini belirtmektedir.

2.2.4. Bütünşehir Kavramı

Kanuni düzenlemeye ilişkin bir diğer önemli hususun ise, "*Bütünşehir* (unicity)" adlandırmasına yönelik olduğu dile getirilmektedir. Zengin (2014: 109-111), bu adlandırmanın 12 Eylül darbesi sonrası sıkıyönetim döneminde ve Denizli kentine ilişkin 5206 sayılı Kanun (yürürlüğe girmemiştir) ve 2006 yılındaki çalışmalar uyarınca gündeme geldiğini belirterek bütünşehir adlandırmasının bu nedenlerle doğru olmadığını savunmakta ve terimin büyükşehir belediyesi reformunu eleştiren muhalif kesimlerce sahiplenilmesini dikkat çekici bulmaktadır.

2.2.5. Yerel - İdari Özerklik

Gözler'e (2013: 39) göre 6360 sayılı Kanun'un getirdiği düzenleme; ilçe belediyelerini büyükşehir ilçe belediyesi hâline getirmek ve bunları büyükşehir belediyelerinin vesayeti altına sokmaktan ibarettir. Zengin'e (2014: 108) göre ise, ilçe belediyelerinin, büyükşehir belediyelerine bağlanması ("boyundurluğu altına alınması" olarak ifade etmektedir) tepki çekebilecek bir düzenlemedir. Ayrıca yerelde çok güçlü bir merkezin inşa edildiği ve böylelikle yerelleşme ve âdem-i merkezîyetçilik gibi uygulamaların anlamını yitirdiği düşünülmektedir (Çukurçayır, 2012b). 6360 sayılı Kanun ile ilçe belediyelerinin kendi aralarındaki ihtilafların çözümünde büyükşehir belediye meclislerine yönlendirici ve düzenleyici karar alma yetkisinin verilmesi Günel vd.'lerine (2014: 64) göre yerel yönetim birimlerinin birbirinden bağımsız yapısına ters düşmüş; büyükşehir belediyeleri merkezi yönetimle ilçe belediyesi arasında yeni bir otorite haline getirilmiştir.

2.2.6. İl Özel İdarelerinin Kaldırılması

6360 sayılı Kanun'da 30 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmış; diğer illerde ise, il özel idarelerinin varlıkları korunmuş; bu yapı Genç'in (2014: 7) çalışmasında "ikili yapı" başlığı altında incelenmiştir. İncelenen çalışmalarda il özel idarelerin kapatılması büyükşehir belediyelerinin hizmet yükünü artıracak bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 7; Genç, 2014: 8; Günel, 2014: 64). Nitekim Öztekin (2010: 352) il özel idarelerinin, belediye sınırları dışında ve il sınırları içinde kamu hizmeti yapmak için oluşturulduklarını ve bu çerçevede de Konya, Antalya, Ankara ve Sivas gibi bazı illerimizin il sınırlarının Avrupa'daki çoğu devletin sınırlarından büyük olduğunu belirtmektedir. Günel vd.'lerine (2014: 65) göre 6360 sayılı Kanun'un 24. maddesinde yapılan değişiklikle İçişleri Bakanlığı'nın il özel idaresi üzerinde yeni bir vesayet örneği ortaya konulmuş; yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısında özerkliği azaltılmıştır. İl genel meclisinin bütçeye ilişkin yetkisi kısmi vesayet altına alınmıştır.

Kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı yoluyla merkezi yönetimin illerdeki temsilcisi olan valiliklerin yönetsel kapasiteleri arttırılmıştır. Kontrolün merkezi yönetimde/valide olduğu bir mekanizma kurulmuştur (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 4).

2.2.7. Turizm Beldelerinin Kapatılması

6360 sayılı Kanun'a yönelik değerlendirmelerin odağında olan bir diğer konu da turizmin yoğun olduğu belde belediyelerinin kapatılmasıdır. Özsalmalı ve Pank (2012: 14) çalışmalarında turizm özelliği taşıyan beldelerin kapatılmamaları hususundaki gerekliliklerin ortaya konmasının ve şartlar olumlu çıkarsa geri adım atılmasının önerilebileceğini ifade etmektedir. Ayman Güler (2012a: 41) ise, Alaçatı, Birgi, Yeşilce, Bozburun

ve Hereke örneklerini vererek belde belediyelerinin kapatılmasını uzaklık/hizmet ilişkisi ve korunması gereken yerel değerler bağlamında eleştirmektedir. AK Parti Raporu'nda (2012: 23), belde belediyelerinin mevsimsel nüfus farklılıkları sorununa kısıtlı imkânlarıyla çözüm bulmaya çalıştıkları vurgulanarak, yeni Kanun'un ("belki de" ifadesine yer verilerek) en çok turizm beldelerine sağlıklı ve daha geniş imkânlarla hizmet gitmesine katkı sağlayacağı dile getirilmektedir.

2.3. MALİ KONULARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

AK Parti Raporu'nda (2012: 11), 6360 sayılı Kanun ile belediye gelirlerinde meydana gelen artışa ve bu artışın hizmet kalitesinin arttırılmasına önemli bir katkı sağlayacağına vurgu yapılmaktadır. Özsalmanlı ve Pank (2012: 11) da çalışmalarında, belediye gelirlerindeki artışın hem mevcut hem de yeni büyükşehir belediyelerinin mali kaynak sorununu aşabilmelerinde faydalı olacağını dile getirmektedir. Kanun'un getirdiği en önemli düzenlemenin yerel yönetimlerin paylarının yeniden düzenlenmesi ve bölüşümüne ilişkin yapılan müdahale olduğu düşünülmektedir (İzci ve Turan, 2013: 135). Büyükşehirlerde vergi tabanında farklılaşma yaşanması ve daha az vergi alarak daha fazla hizmet götürmek durumunda oldukları geniş kırsal alanlarla karşı karşıya kalmalarının (Genç, 2014: 10) hizmetlere yönelik talebi arttıracığı ve bu nedenle yeni gelişme alanlarına ve lokomotif sektörlerle ihtiyaç olacağı belirtilmektedir. Yerel maliye sistemindeki bu değişiklik ile belediyelerdeki özelleştirme sürecinin artarak devam edebileceği, belediyelerin daha fazla borçlanabileceği ve hizmet maliyetlerinin artabileceği ifade edilmektedir (İzci ve Turan, 2013: 135). Koyuncu ve Köroğlu (2012: 7-8), Kanun ile kurumların kurulup kapatıldığını, kurumların sınırlarında ve kaynaklarında ciddi değişiklikler meydana getirildiğini ve dolayısıyla bütçeye getirilen yükün milyar TL'ler düzeyinde olduğunun kolayca tahmin edilebileceğini dile getirmektedir. Ayrıca kendilerine ait malvarlığı olan, mal alabilen, satabilen, kiraya verebilen, borçlanıp, personel istihdam edebilen yönetsel birimlerin (köy ve belediye tüzel kişiliklerinin) mahalleye dönüştürülerek hak ve ayrıcalıklarının sona erdirilmesi (Ayman Güler, 2012b: 64; İzci ve Turan, 2013: 132); büyükşehir belediyesine katılan köy sakinlerinin beş sene sonra olsa da emlak ve çevre temizlik vergisi gibi yeni vergileri ödemekle yükümlü hale gelecek olması; il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşen yerlerin, belediye sınırları ve mücavir alanları içinde gayrimenkulü bulunan mükellefler açısından ek bir yük getirmesi (Öz, 2012) ve kırsal alanda yaşayanlara sunulan hizmetlerden vatandaşın mali gücünün üzerinde hizmet bedelinin talep edilebilecek olması (Gürbüz, 2012: 35) Kanun'un mali açıdan değerlendirilen diğer yönlerini oluşturmaktadır.

2.4. SİYASAL BOYUTLU DEĞERLENDİRMELER

6360 sayılı Kanun siyasal çerçevede; başkanlık sistemi, federalizm ve seçim çevresinin değişimi konuları ile demokrasi sorunu bağlamında değerlendirilmektedir.

2.4.1. Başkanlık Sistemi - Federalizmin Alt Yapısı ve Seçim Çevresinin Değişimi

6360 sayılı Kanun'un bölge yönetimleri oluşturmaya yönelik olduğu, başkanlık sisteminin ve federalizmin alt yapısını oluşturmak üzere çıkarıldığı, yerelde güçlü bir merkezleşmeye yol açacağı ve nihayetinde düzenlemenin iktidar partisinin yerel seçimleri kazanmaya yönelik bir stratejisi olduğu yönünde farklı bakış açıları bulunmaktadır. İl özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte bölge yönetimlerinin kuruluş sürecinin başladığı, tüm ili kapsayan belediye sistemi ile başkanlık sistemine geçişin öngörüldüğü, illerin merkezden yönetim esası yerine yerinden yönetim esasına göre yönetilmeye doğru kaydırıldığı ve bu değişikliklerle federal devlet yapılanmasının oluşturulmaya çalışıldığı ifade edilmektedir (Ayman Güler, 2012b; Çukurçayır, 2012a; Genç, 2014: 10). Kanun'un belki de en çok tartışılan yönünün siyasal yapıya ilişkin olduğunu dile getiren İzci ve Turan da (2013: 135) bu kapsamda dile getirilen farklı bakış açılarını şu başlıklar altında özetlemektedir: "Düzenleme, bölge yönetimlerini oluşturmaya yöneliktir. Başkanlık sisteminin alt yapısını oluşturmak üzere çıkarılmıştır. Yerelde güçlü bir merkezleşmeye yol açacaktır. İktidar partisinin yerel seçimleri kazanmaya yönelik bir stratejisidir." Bu değerlendirmelerden farklı olarak, Görmez (2012) ise, yapılan hukuki düzenlemenin bir bölge yönetimi, federasyon denemesi ya da siyasi özerklik niyeti taşımadığını dile getirmektedir. Ak Parti Raporu'nda (2012: 16), "İstanbul ve Kocaeli nasıl federatif bir talepte bulunmamışsa hiçbir ilimizin de böyle bir talepte bulunmayacağı muhakkaktır" ifadesine yer verilmektedir. 6360 sayılı Kanun'un seçim çevrelerinde meydana getirdiği değişimi seçim sonuçlarını değerlendirerek açıklayan Gürbüz vd.'leri (2014: 126) bu değişimin temel nedenlerinden birisinin, köy ve beldelerin ilçe belediye seçimlerinde oy kullanmaları olduğunu belirtmektedir. 6360 sayılı Kanun ile birlikte idari sistemde meydana gelen birleşmeler ve mücavir alan sınırlarının genişlemesi, seçim çevrelerinde değişikliğe neden olmuştur. Bu çerçevede büyükşehir belediye başkanının seçim çevresinin, il sınırlarına kadar genişletilmesinin hem seçim sürecini hem de partilerin oy dengelerini etkileyeceği (Karasu, 2014: 189) ve yerelde siyasal dengelerin değişmesine neden olacağı dile getirilmektedir (Adıgüzel, 2012: 162).

2.4.2. Katılım Temsil ve Demokrasi Sorunu

6360 sayılı Kanun'un hazırlık sürecinde, halkın kendilerini doğrudan etkileyecek düzenlemelere ilişkin tutumunu önemseyen ve Türkiye'nin de

taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın⁵ Özerk Yönetimin Kapsamı başlıklı 4. maddesinin 3. bendi ve Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması başlıklı 5. maddesinin dikkate alınmadığı düşünülmektedir. İlgili maddeler uyarınca “*kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacak; yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverişli durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamayacaktır*” denilmektedir. Çukurçayır (2012a: 20) siyasi idarenin, tüzel kişiliği kaldırılacak olan yerel toplulukların ve ilgili tarafların görüşüne başvurmadığını belirtmiş ve bu durumu “demokratik meşruiyet eksikliği” olarak tanımlamıştır. Optimal ölçeğin genel olarak akademik literatürde 50 bin nüfus ile sınırlandırıldığı ifade edildiği çalışmada, 750 binlik bir kentsel ölçekte ulaşılabilirlik ve demokrasi konusu sorgulanmıştır (Çukurçayır, 2012a: 21). Hizmette yerellik, yerel özerklik, yetki devri, hesap verebilirlik, yerel katılım ve yönetim açısından yerel yönetimlerin günümüzde çok daha önemli hale geldiğini belirten Özsalmanlı ve Pank (2012: 13) çalışmalarında Çukurçayır'ın görüşlerine katıldıklarını ifade etmiştir. Tüzel kişiliği mahalle ve köye dönüştürülen belde belediyelerine bu karar hakkında bilgi verilmediği; hiçbir belde ve köyde halk oylaması yapılmadığı diğer çalışmalarda da dile getirilmiş, Özerklik Şartı'nın ilgili maddelerine “aykırılık” saptamasında bulunulmuştur (Ayman Güler, 2012a: 40; Zengin, 2014: 111; Güzel, 2012: 15; Günal vd, 2014: 63; Özsalmanlı ve Pank, 2012: 10, Bedük, 2012: 23, Derdiman, 2012: 75, Toprak, 2013: 20). Günal vd.'lerine (2014: 63-64) göre referandum yapılmaması, yurttaşın yaşadığı yerle ilgili söz hakkını kısıtlayacak şekilde, merkezi idarenin belirleyiciliğini ve katılımcılığa bakışını göstermiştir. Bu değişikliğin milyonlarca insanın yaşamını etkileyeceğini vurgulayan Oğuz (2013: 36) diğer yazarlardan farklı olarak, meslek odaları ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınmadığına ve kadınların karar verme süreçlerinin dışında kalmış olmasının yanlışlığına dikkat çekmiştir.

AK Parti Raporu'nda (2012: 10, 17); Avrupa Konseyi üyesi ülkeler için Avrupa çapında demokratik yerel yönetim ilkelerini ortaya koyan tek yasal dokümanın Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın olduğu; karar alıcı organların mümkün olduğunca alt düzeyde bulunması gerektiği; esas olan alt düzeyin ise, yerel yönetimler olduğu belirtilmiştir. Belde belediyelerinin kaldırılması veya bir yerleşimin belediye sınırlarına dâhil edilmesi hususunda Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre yerel yönetimlerin sınır değişikliklerinde zorunlu bir referandumun öngörülmediği; “yürürlükteki

⁵3/10/1992 tarih ve 21364 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

mevzuatı” ve “mümkünse” ibaresini⁶ kullanarak mevzuatın elverdiği imkânlarla işaret edildiği dile getirilmiştir.

Köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak büyükşehir belediyelerinin mahallesi durumuna getirilmesi; *merkeziyetçiliğin güçlendirilmesi* olarak da değerlendirilmiştir. Zengin'e (2014: 112) göre yerinden yönetim yerine büyükşehir belediyeleri aracılığıyla yeni merkezler yaratılmış ve merkeziyetçilik güçlendirilmiştir. Çukurçayır (2012a: 22) ve Güzel (2012: 15) merkeziyetçiliğin yerele taşındığını, ilgili değişikliğin güçlü bir büyükşehir belediye başkanı yaratacağını ve halkın belediye başkanına ulaşımının güçleşeceğini ileri sürmüştür. Toprak (2013: 4) büyükşehirlerde il özel idarelerinin kaldırılmasıyla il genel meclisinin yani demokrasinin aradan çekildiğini; valinin il düzeyinde yatırım kararlarını değerlendirmede merkezi yönetimle bağlantılı “tek” organ olmasının; müzakere aşamalarının azaltılması ve vesayet yetkisinin güçlenmesi anlamına geldiğini dile getirmiştir. Bu durumu da “tek adam yönetimini destekleyen ve güçlü merkeziyetçi yapının korunmasına yönelik ciddi bir direniş” olarak nitelendirmiştir.

6360 sayılı Kanun'u değerlendiren makaleler incelendiğinde; “doğrudan seçilmişlerin sayısındaki azalma ve dolayısıyla temsil sorunu” bağlamında da görüşlere yer verildiği saptanmıştır. Ayman Güler (2012a: 47) Kanuni değişikliğin Cumhuriyet döneminde önemli ilerlemeler sağlanmış olan temsili demokrasinin yerleşmiş yapısını ortadan kaldırdığını ve bu alanın etkinlik-verimlilik gerekçelerine feda edilerek daraltıldığını ifade etmiştir. Ayrıca temsili demokrasinin seçilmişlerinden oluşan siyasal nüfusun gücünün, sayısal gerilemeden (250 binden 200 bine düşmektedir) çok daha büyük bir miktarda “gücü” bakımından eritildiğine dikkat çekmiştir. Adıgüzel (2012: 167) karar alma mekanizmalarına olan halk katılımının azaltılmasıyla, yerel yönetimlerin “siyaset ve demokrasi okulu” olma işlevlerinin de önemli ölçülerde zayıflayacağını ileri sürmüştür. Koyuncu ve Köroğlu (2012: 4-8) ise, büyükşehir meclislerinin daha yoğun bir program yüküyle karşı karşıya kalması ile yerel siyasette katılım mekanizmalarının daha yavaş işlemesi sonucunun ortaya çıkabileceğini; kent konseyi, meclis toplantılarına ve komisyonlara katılım, gönüllülük mekanizması ve beyaz masa gibi katılım yöntemlerinin uygulanabilirliğinin büyüyen ölçek nedeniyle zorlaşacağını dile getirmiştir. Kent merkezinden uzakta yaşayan, merkezle ilişki içinde olmayan kırsal kesim sakinlerinin, metropoliten kentin/anakentin karar organlarının oluşumunu ve temsiliyetini belirleyecek olması da Zengin'in (2014: 111) çalışmasında dikkat çekilen bir başka husus olmuştur. Bir diğer farklı yorum Günel vd. (2014: 65) tarafından il özel idaresi organlarından il encümeninde

⁶ “Mümkünse” ibaresi Anayurt'un (2007:33) çalışmasında da üzerinde durulan bir kavram olmuştur. Şart'ın ilgili maddesinin referandumu zorunlu kılmamakla birlikte “mümkünse”nin esneklik payını da asgariye indirici bir ibare olduğunu belirtmiştir.

meydana getirilen değişikliğe ilişkin yapılmıştır. Valinin yeniden meclis başkanı olmasının ve il encümeninin üye sayısının azalmasının çoğulcu-katılımcı bir yönetim anlayışına ters düştüğü; merkezi yönetimin, vali aracılığıyla yerel yönetimler üzerindeki etkisini ve yerel kararlar üzerindeki belirleyiciliğini arttırdığı ileri sürülmüştür. Çelikyay (2014: 20-21) ise, diğer yazarlardan farklı olarak Kanun'un demokrasiye katkı sağlayacağını; büyükşehir sınırları içine alınan köylerin de seçimlere katılarak büyükşehirin planlanmasında, düzenlenmesinde ve yönetiminde söz sahibi olacaklarını belirtmiştir.

Belde belediyelerinin kapatılmasının ve planlama yetkisinin ilçe belediyelerine aktarılması ile alt ölçekli planların hazırlanmasında yerel halkın yetersiz olan katılım olanaklarının iyice daraltılmış olması (Ersoy, 2013) 6360 sayılı Kanun'la ilgili katılım başlığı altında irdelenebilecek diğer bir değerlendirmeyi oluşturmaktadır.

AK Parti Raporu'nda (2012: 24,52) literatürdeki katılım konusundaki değerlendirmelerle paralellik taşıyan iki soruya yanıt verilmiştir: "Büyükşehir belediye sınırları içine alınan tüm birimler yönetimin belirlenmesinde etkili olabilecek mi?" ve "Yeni yasayla halkın yerel yönetimlerdeki temsilinde herhangi bir azalma olacak mı?" İlk soruya yanıt olarak; daha önceleri yalnızca il genel meclisi üyesi seçen seçmenin Büyükşehir Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra muhtarını, ilçe belediye meclisini, ilçe belediye başkanını ve büyükşehir belediye başkanını seçeceği; böylece yalnızca kendi yakın çevresinin değil, bağlı bulunduğu ilçenin ve ayrıca büyükşehirin düzenlenmesinde de söz sahibi olabileceği belirtilmiştir. İl genel meclisi üyeleri yerine ilçe belediye meclislerinin seçileceği ve bu üyeler arasından büyükşehir belediye meclisinin oluşacağı dolayısıyla halkın yerel yönetimlerde temsili açısından herhangi bir eksilmenin söz konusu olmadığına yönelik açıklamaya ise, ikinci sorunun altında yer verilmiştir.

2.5. ANAYASA'YA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRMELER

6360 sayılı Kanun'un hükümleri Anayasa uygunluk bakımından da değerlendirilmiş, Zengin (2014: 111) çalışmasında bu değerlendirmeleri şu başlıklar altında toplamıştır: "Üçlü (il özel idaresi, belediye ve köy) yerel yönetim sisteminin anayasal ve yasal olarak zorunlu olması, büyükşehir belediyelerine ait mekânların yerleşim yerleri olmaktan çıkması, yönetim biriminin yöre halkını temsil etmesi gerekliliği ve mesafeye bağlı olarak yönetim birimlerinin tanımlanamaz hale gelmesi." İncelenen çalışmalardan Gözler (2013) ve Derdiman'ın (2012) çalışmalarının asıl olarak bu konuya odaklandığı görülmüştür. Her iki çalışmada da yerel idari birimlerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması Anayasa'nın 127. maddesi çerçevesinde değerlendirilmiştir. İl özel idareleri, köyler ve belediyeler anayasal temelli mahalli idarelerdir (Anayasa, m.127/1). Gözler (2013: 40) ve Derdiman

(2012: 72), Anayasa değişikliği yapılmadan veya mülki bölümlenme olan "il" kaldırılmadan bu yerel idarelerin kaldırılmalarının Anayasaya aykırı olduğu konusunda birleşmişlerdir. Derdman (2012: 72) çalışmasında bu konuda Gözler ile aynı kanaatte olduğunu belirtmiştir. 5302 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "İl özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer" ifadesine yer verildiği için Kızılböğü ve Özasan'a (2013: 791) göre de bu ifade dikkate alındığında, il kuruluş kararına bağlı olan il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin, il ortadan kaldırılmadıkça tek tek ya da grup halinde sona erdirilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Toprak'a (2013: 20) göre ise, Anayasadaki il tanımının dışına çıkılması en büyük karşı görüşlerden biri olmakla birlikte, kanaatince; tanımlar ilgili kanunlara dayandırıldığı (il özel idaresi gibi), hükümler Anayasa hükümleri olmadığı için ve ayrıca Anayasa'ya göre özel yönetim biçimleri getirilmesi (Anayasa 127/3) gibi bağlantılı düzenlemeler nedeniyle yürürlüğe girebilecek düzenlemelerdir.

Köy ve belde belediyelerinin kapatılmasının da Anayasal çerçevede uygun bir değişiklik olmadığı düşünülmektedir. Gözler (2013: 44-45) köy ve mahallenin aynı özellikte yapılar olmadıklarını (kadın-erkek örneğiyle) belirtmiş; Anayasa gereği nerede bir belde var ise, orada bir belediye idaresinin olması gerektiğini ifade etmiştir. Derdman (2012: 72,74) ise, aynı yerde, birlikte ve yaklaşık halde yaşayanların bir yerel yönetim birimi oluşturduklarının düşünülmesi ve Anayasa gereği olarak her beldede bir belediye idaresinin olması gerektiğini vurgulamıştır. İl ve köy halkının belediye halkına dönüştürülemeyeceği belirtilmiştir. Her birinde yaşayan halkın farklı ihtiyaçlarının olduğu ifade edilmiş, dolayısıyla ihtiyaçların farklı bir idare tarafından karşılanması Anayasaya aykırı olarak değerlendirilmiştir (Gözler, 2013: 47). 6360 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerin Anayasa m.127/3'teki "Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" hükmü çerçevesinde değerlendirilemeyeceği de üzerinde durulan konulardan birisidir. Birbirinden 80-90 kilometre uzakta olan yerleşim yerlerinin ilgili hüküm kapsamında bir "yerleşim merkezi" oluşturamayacağına dikkat çekilmiştir (Gözler, 2013: 38; Derdman, 2012: 79). Ayman Güler (2012a: 36) büyükşehir belediyelerinin Anayasa'nın bu hükmü uyarınca kurulduğunu; il ve ilçe merkezlerinin ise, "küçük-büyük çok sayıda yerleşmeyi, yerleşme merkezleri ile mücavir alanlarını, yerleşmeler arasındaki boş dağ, göl, vb. coğrafyayı kapsayan alan" olarak tanımlanabileceğini yani yerleşim merkezi olarak değerlendirilemeyeceklerini belirtmiştir.

İl özel idarelerinin görevlerinin büyükşehir yönetimine verilmesinin; ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyesine dönüştürülmesinin (büyükşehir belediyelerinin müdahaleleri ile büyükşehir ilçe belediyesi haline gelen bağımsız ilçe belediyeleri özerkliklerini yitirdiği için) ve ayrıca ilçe belediyelerinin içine köylerin katılmasının (belediyeler açısından da)

Anayasa'ya aykırı olduğu eleştirilerinde de bulunulmuştur (Derdiman, 2012: 72; Gözler, 2013: 53). Gözler'den farklı olarak Derdiman (2012: 78, 80) ayrıca “bölge yönetimi” ve “eşitlik” konuları çerçevesinde iki farklı boyutta Anayasa'ya aykırılıktan bahsetmiştir. Güçlendirilmiş büyükşehir belediye yapılanmasının (şeklen olmasa da içerikte) bir bölge yönetiminin göstergesi haline geldiğine dikkat çekmiş; Anayasa'nın 3, 6/2, 7, 123, 126 ve 127. maddelerinde yer alan hükümlerin ise, Türkiye'de federal, bölgesel ya da öz yönetim tarzında bir yapının oluşturulamayacağını ispatladığını dile getirmiştir. Büyükşehirlerin kendi aralarında nüfus farklılıklarının olduğuna işaret ederek küçük nüfuslu bir ilde büyükşehir kurulmamış olmasını (hak, yükümlülük ve prestij gibi konularda farklar olması nedeniyle) Anayasa'daki eşitlik ilkesine aykırılık olarak değerlendirmiştir.

Kızılboğa ve Özasan'a göre (2013: 791) il özel idareleri bakanlıkların taşrada ilgili birimleri eliyle yapmakta güçlük çektikleri yatırım ve hizmetlerle de sorumlu tutulmaktadır. Böylece “genel” ve “yerel” çıkarların uyumlaştırılması sağlanmaktadır. Bu sebeple il özel idarelerinin kaldırılması, yalnızca yerel yönetim çevresini değil, genel yönetim çevresini de doğrudan etkilemektedir. Vatandaş açısından ise, Anayasal eşitlik ilkesinin ihlali söz konusudur. Bazı il özel idarelerinin kaldırılması, doğrudan merkezi yönetim hizmetlerini etkileyeceğinden, yatırım ve hizmetlerde genellik ve eşitlik ilkesini zedeleyici sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Hizmetlerin örgütlenmesinde genel kural ilkesi, kamu hizmetlerinde eşitlik ilkesi ile doğrudan bağlantılıdır. Bu durumda, il özel idarelerinin kısmi olarak kaldırılması, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır.

6360 sayılı Kanun ile düzenlenen “belde belediyelerinin kapatılması” konusu, 2008 yılında yayımlanan 5747 sayılı Kanun⁷ uyarınca da gündeme gelmiş, Anayasa Mahkemesi'ne açılan iptal davası neticesinde bu belediyelerden; “dava açanlar, katılma yolu ile nüfusu 2.000 üzerine çıkanlar ve turizm bölgesi ilan edilmiş yerler” tüzel kişiliğini korumuştur. Elibol (2012), Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararı⁸ varken, 6360 sayılı Kanun uyarınca kapatılan tüm köy ve belde belediyeleri için de aynı aykırılığın geçerli olabileceği saptamasında bulunmuştur. Günal vd.'lerine (2014: 63) göre de bu karar belediye statüsünü kaybedecek kültür ve turizm beldeleri için emsal niteliği taşımaktadır.

Gözler (2013: 18) 6360 sayılı Kanun'un, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi gereken hükümlere sahip bir Kanun olduğunu dile getirmiş, bunu Anayasa Mahkemesi'nin bir imtihanı olarak nitelendirmiştir. Nitekim Anayasa'nın 2., 11., 59., 63., 73., 93., 123., 127. ve 153. maddelerine aykırılığı

⁷5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete Tarih: 22.03.2008, Sayı: 26824.

⁸ 2008/34 Esas ve 2008/153 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı (RG Tarih: 06.12.2008, Sayı: 27076).

ileri sürülerek 6360 sayılı Kanun'un bazı madde ve fıkralarının iptali ve iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemi ile 124 milletvekili tarafından Anayasa Mahkeme'sine dava açılmıştır. Literatürde eleştirilen konuları da kapsayan 6360 sayılı Kanun'un hangi maddelerinin Anayasa'ya aykırılığının ileri sürüldüğüne ve mahkeme kararına ilişkin bilgiler aşağıda yer verilen Tablo 1'de özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. 6360 Sayılı Kanun'un Anayasaya Aykırılığı İleri Sürülen Hükümleri ve Anayasa Mahkemesi Kararı

6360 sayılı Kanun'un Anayasaya aykırılığı ileri sürülen maddeleri	Anayasa Maddeleri	Mahkeme Kararı
1.maddenin (1). fıkрасındaki "sınırları il mülki sınırı olmak üzere" ibaresi	MADDE 1 – (1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.	Anayasa'nın 2, 11, 123,126 ve 127. maddeleri
1.maddenin (2). fıkrası	MADDE 1 – (2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlardır.	Anayasa'nın 2, 11, 123,126 ve 127. maddeleri
1.maddenin (3). fıkrası	MADDE 1 – (3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise, belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.	Anayasa'nın 2, 11, 63, 90, 123, 126, 127 ve 153. maddeleri ⁹
1.maddenin (4). fıkrası	MADDE 1 –(4) İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.	Anayasa'nın 2, 11, 90, 123, 127 ve 153. maddeleri
1.maddenin (5). fıkrası	MADDE 1 – (5) Birinci, ikinci ve dördüncü fıkrada sayılan illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.	Anayasa'nın 2, 11, 123, 127. maddeleri
6360 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 3.	MADDE 4 –10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (d) bendi yürürlükten kaldırılmıştır. "a) Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idari ve mali özerkliğe sahip olarak kanunlarla	Anayasa'nın 2, 11, 123, 126 ve 127. maddeleri

⁹ Anayasa'nın 2. maddesi "Cumhuriyetin nitelikleri"; 11. maddesi "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü"; 63. madde "Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması"; 90. maddesi "Milletlerarası anlaşmaları uygun bulma"; 123. maddesi "İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzel kişiliği"; 126. Madde "Merkezi idare"; 127. madde "Mahalli idareler" ve 153. maddesi "Anayasa Mahkemesinin kararları" ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

maddesinin (1). fıkrasının “a” bendi	verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,”		
6360 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle değiştirilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 5. maddesi	MADDE 6 – 5216 sayılı Kanun’un 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. MADDE 5 – Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır. İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin mülki sınırlarıdır.”	Anayasa’nın 2, 11, 123, 126 ve 127. maddeleri	

Tablo 1’de görüldüğü üzere; Kanun’un 1. maddesinin (1), (2), (3), (4), ve (5) numaralı fıkraları ile yapılan düzenlemelerle tüm büyükşehir sınırlarının il sınırları ile eşitlenerek il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması suretiyle 81 ilden oluşan Türkiye’nin bir bölümü olan 30 ilde farklı bir idare biçiminin oluşturulduğu, bir bölümünde güçlü başkan, zayıf meclis, daha fazla kaynak, göstermelik katılımcılık, sembolik merkezi yönetim unsurları hâkim olan büyükşehir modeli, diğer bir anlatımla özel bir yönetim biçimi getirildiği; diğer bölümde ise, il sistemi içinde il belediyeleri, optimal sınırlar, belde belediyeleri ve köy tüzel kişileri ile yerel demokrasi, merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin işbirliği ve gözetim ilişkisinin sürdüğü bir model bulunduğu, böylece bir ülke ve iki yönetim yapısı öngören düzenlemelerin idarenin bütünlüğü ilkesine aykırılık oluşturduğu belirtilmiştir. İleri sürülen aynı gerekçelerle Kanun’un 4. ve 6. maddesiyle yapılan değişikliklerin de Anayasaya aykırı oldukları iddia edilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından ise,6360 sayılı Kanun’un Anayasaya aykırılığı ileri sürülen madde ve fıkralarının (tablonun ilk sütununda belirtilen) Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve bu maddelere ilişkin iptal istemlerinin reddine karar verilmiştir.¹⁰

2.6. KIRSAL ALANDA DOĞURACAĞI SONUÇLARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Ölçek büyütme, kentsel alanın kırsal alanı absorbe edecek yöntemlerle genişletilmesidir. Özellikle kentsel alandaki parçalanmışlık ve dağınık yapı, küresel dolaşımı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ölçeğin genişletilmesi 6360 sayılı Kanun’un gerekçeleri dikkate alındığında kabul edilebilir bir çözüm yolu olarak görülmektedir (Dik, 2014: 75). Zengin’e (2014: 113) göre ise, büyükşehir belediye sınırlarının il sınırları yapılmasıyla sosyolojik ve yönetsel açıdan kır-kent ayrımı ortadan kaldırılmış, kent tanımı yapılamaz hale gelmiştir. Çalışmada “*Kentli gömleği zorla giydirilen köylü ve çiftçi, hukuki, idari ve*

¹⁰2013/19 Esas ve 2013/100 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı (RG Tarih: 18.09.2014, Sayı: 29123).

mali kayıpları sonucunda kırsal yaşantısını sürdürmede zorluk çekecektir” ifadesine yer verilmiştir. Dik'e (2014: 77) göre düzenleme ile kent ölçeği genişlemiş, kendilerini yönetme hakları ellerinden alınan belde ve köy ölçeğinde temsiliyet kaybı ortaya çıkmış ve tüzel kişiliği kaldırılan köylerde niteliksel farklılıkların yok olabileceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur. TMMOB tarafından yayımlanan Rapor'da (2013: 9) kişilerin aidiyet duygularından, tarih ve kültürlerinden uzaklaştırıldığı belirtilmiştir. İzci ve Turan'ın (2013: 119) çalışmasında ise, kırsal nüfus oranının azalması ile sonuçlanacak olan değişimin sosyo-kültürel boyutunun, uygulamadan sonra anlaşılabilceğine işaret edilmiştir.

Günel vd.'leri (2014: 62) tarafından, Kamu Yönetimi Sözlüğündeki belediye tanımına atıf yapılmış ve tanımdaki belediyenin “kent niteliğine” vurgu yapılarak, 6360 sayılı Kanun'un kırsal alanları belediye sınırlarına dâhil ederek “kavramsal bir çelişki” yarattığı dile getirilmiştir.

Yerel yönetimlerin dünyadaki gelişimine ve pratiklerine bakıldığında kırsal alanlara ilişkin bir belediyecilik anlayışının neredeyse hiç gelişmediği; Türkiye'deki belediyecilik uygulamasının da geniş kırsal alanlara hizmet vermeye çok uygun olmadığı düşünülmektedir (Ökmen ve Parlak'tan aktaran Gürbüz vd., 2014: 118). Gürbüz vd.'leri (2014: 118-119) tarafından kırsal politikaların uygulanmasında mahalle yönetiminin, köy ve beldeler için ne kadar uygun bir yönetim şekli olduğu sorgulanmaktadır. Köylerin sahip olduğu mali ve teknik imkânların kısıtlı olması ve merkezi yönetim birimlerinin desteği ile hizmetleri yürütüyor olmaları, köy tüzel kişiliğinin kaldırılması için yeterli bir gerekçe olarak görülmemektedir (Günel vd., 2014: 63).

Üreticinin, gayrimenkule sahipse emlak vergisi ödemeye başlayacağı ve bahçedeki, tarladaki, yayladaki ve meradaki suyunun şehir şebeke fiyatı ile ücretlendirileceği (Gülçubuk, 2013: 11) belirtilmektedir. Gürün'e (2013: 12) göre tarımla uğraşmanın mantığı ve mali bir getirisi kalmayacağı için üretici çareyi toprağını satmakta, büyükşehir merkezinde yeni bir iş aramada ve göç etmekte bulacak gibi görünmektedir. Kent ve kır ayırımını ortadan kaldıran 6360 sayılı Kanun ile, genişleyen belediyenin hizmet alanının büyük bir kısmını, yerleşim bölgesi olmayan tarım arazileri, meralar, orman alanları ve ekolojik hassasiyeti bulunan bölgeler oluşturacağından bu alanlarda amaç dışı kullanım tehdidinin gün yüzüne çıktığına dikkat çekilmektedir (Gülçubuk, 2013: 10; TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 2012: 40).

6360'ın sayılı Kanun'un, 7. maddesindeki “büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler” hükmü ile ilçe ve büyükşehir belediyelerine takdir yetkisi ve geniş hareket alanı bırakılmıştır (Günel vd., 2014: 63). Bu durumu kan uyuşmazlığı olarak nitelendiren İzci ve Turan'a (2013: 128) göre kırsal yerleşmeler, ilan-reklam, tabela, eğlence vb. vergi geliri olmayan yerlerdir ve

belediyelerin de ‘ev ve sokak hayvanları’ dışında hayvancılık sektörünü yönetecek yetki ve kapasitesi yoktur. Bu sorunların yanı sıra Duru’ya (2013: 35) göre büyükşehirlerdeki köyler için sahipsiz kalma, tarım ve hayvancılığın tehlikeye girmesi ve kırsal arazilerin kentsel arazilere dönüşmesi gibi sorunlar da ortaya çıkabilecektir.

Oğuz (2013: 37) tarım topraklarının, alınacak bir kararla arsa haline dönüştürülüp imara açılacağına tarımsal ekonominin küçülmesi anlamına gelen bu sürecin de yoğun olarak tarım sektöründe faaliyet gösteren kadımların işsiz kalmasına, daha da yoksullaşmasına ve göçe neden olacağına dikkat çekmektedir.

2.7. BÜYÜKŞEHİR HALİNE GETİRİLEN YERLER HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

6360 sayılı Kanun’un 1. maddesi uyarınca Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. 2013 tarihli 6447 sayılı Kanun ile de Ordu ili büyükşehir belediyesi statüsünü kazanmıştır. Bu başlık altında büyükşehir belediyesi haline gelen iller bazında yapılmış çalışmalar incelenerek Kanun’un getirdiği dönüşümü nasıl değerlendirdikleri ele alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 2’de, makalelerin özet bölümlerinden çıkarılan “çalışma amaçlarına” yer verilmiştir.

Tablo 2. Büyükşehir Belediyesine Dönüştürülen İller Hakkında Yapılmış Araştırmaların Amaçları

Büyükşehire Dönüşen İller	Araştırma Amacı
Aydın (Genç, 2014)	6360 sayılı Kanun’la büyükşehir belediyesi statüsü kazanan Aydın kenti için yasanın getirdiği yeni durumu kamu yönetimi disiplini perspektifinden incelemek, bu kentsel alanda yeni düzenlemeyle ortaya çıkması muhtemel yönetim sorunlarını ve çözüm alternatiflerini ele almaktır (Genç, 2014: 1).
Denizli (Özgür, 2014)	Türkiye ve özellikle Denizli için bütüncül (belediyesi) söylemlerini ve tasavvurlarını (6360 sayılı Kanun’un getirdiği yeni bütüncül belediyesi tasavvuru da dâhil) hikâye ve analiz etmektir (Özgür, 2014: 30).
Hatay (Adıgüzel, 2014)	Öncelikle genel hatlarıyla Hatay ilini tanıtmak, ilin mekânsal gelişimini ve 6360 sayılı Kanun öncesindeki yerel-yönetimsel yapısı ile ilgili değerlendirmelere yer vermektir. Hem yeni Kanun’un hem de Hatay’da büyükşehir belediyesi kurulmasının yönetsel, siyasal, mali ve kentsel etkilerini irdelemeye çalışılmaktadır (Adıgüzel, 2014: 55).
Malatya (Demiral ve Evin, 2014)	Merkezi yönetimin son dönemlerdeki politikalarıyla kente büyükşehir statüsü verilmesine ilişkin yalnızca nüfus büyüklüğüne dayalı olarak alınan bu kararın ne gibi etkileri olacağını değerlendirmektir (Demiral ve Evin, 2014: 77).
Manisa (Ökmen ve Arslan, 2014)	6360 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesiyle birlikte büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmuş olan Manisa’nın genel tanıtımını (yerleşim, nüfus, gelişmişlik vb. açılardan) yapmak, kentin mekânsal

	gelişimini, kentte belediyeciliğin tarihi gelişimini, kentin büyükşehir olma sürecini ve kentin büyükşehir olması sonrasındaki durumu ortaya koymaktır (Ökmen ve Arslan, 2014: 88).
Kahramanmaraş (Gürbüz vd., 2014)	6360 sayılı Kanun'da yer alan ve 30 Mart 2014 yerel seçimi ile uygulamaya konulan, büyükşehir belediyelerinde meydana gelen idari ve mali sistemdeki değişiklikleri Kahramanmaraş ili ölçeğinde analiz etmektedir (Gürbüz vd., 2014: 105).
Muğla (Özsalmanlı ve Pank, 2012)	6360 sayılı Kanun'la birlikte büyükşehir belediyesi haline gelen Muğla'nın bu yeni yapılanma ve geçiş sürecine ilişkin değerlendirmesini yapmak, Muğla'nın bu yapılanmadan ne şekilde etkileneceğini ve yeni tablosunu ortaya koymaktır (Özsalmanlı ve Pank, 2012: 1).
Ordu (Atabeyoğlu, 2014)	Hazırlık süreci hala devam etmekte olan kentin hali hazırdaki durumunu, kentsel yapı ve şartlarını, imkân ve eksikliklerini, kentsel sorunlarını, büyükşehir olma sürecini ve geleceğe dönük hedeflerini değerlendirmektedir (Atabeyoğlu, 2014: 160).
Tekirdağ (Özyavuz ve Şişman, 2014)	Tekirdağ'ın doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik verilerini ortaya koyarak büyükşehir olma sürecini ve sonrasını değerlendirmektedir (Özyavuz ve Şişman, 2014: 194).
Şanlıurfa (Karasu, 2014)	6360 sayılı Kanun'un kent için doğurduğu olası etkilerini, idari ve mali sonuçları ile siyasi sonuçlarını değerlendirmektedir (Karasu, 2014: 178).
Van (İzci ve Turan, 2013)	Yeni büyükşehir sisteminin temel özelliklerini belirlemek, kamuoyunda ve akademik çevrelerde konunun nasıl ele alındığını aktarmak ve somut bir örnek üzerinden (Van) tartışmalara katkıda bulunmaktır (İzci ve Turan, 2013: 117).

Aşağıda 6360 sayılı Kanun çerçevesinde büyükşehirle dönüştürülen iller bazında, meydana gelen değişime yönelik literatürde ele alınan saptamalara yer verilmiştir.

Aydın: Yeni yapılanma ile birlikte büyükşehir genelinde mevcut imar ve planlama sorunlarının bütüncül bir şekilde çözümleneceği; ortak altyapı yatırımlarının hayata geçirilebileceği; büyük alan yönetiminin, “tümleşik stratejik plan” yapılması için verimli bir zemin sunacağı düşünülmektedir. Büyükşehir olmanın hem kentin kamu yatırımlarından daha çok pay almasını hem de kente yapılacak yatırımların artmasını sağlayacağı dile getirilmektedir. Ancak aynı ölçüde hizmet alanı da artacağından mali yapıda ortaya çıkaracağı durumun ise, zaman içinde değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. Tarım, turizm-ulaşım olanakları ve genç nüfusu ile Aydın'ın büyükşehir yapılmasının, mevcut potansiyelin harekete geçirilmesi adına önemli ve olumlu bir gelişme olduğu belirtilmektedir (Genç, 2014: 26). Ancak yeni düzenleme ile aşağıda sıralanan bir takım sorunların da ortaya çıkabileceği düşünülmektedir (Genç, 2014: 22-25):

- Mesafece uzak yeni eklenen belde belediyelerine ve köylere hizmet götürülmesinde sıkıntı yaşanabilecek ve hizmet sunum maliyeti artabilecektir (150 orman köyünün durumu, Didim ve Karacasu örnekleri verilmektedir).

-Belediyelerin tümünün hizmetleri yerine getirecek uzman ve yeterli sayıda personele, mali ve teknik güce sahip olmamaları sorun yaratacaktır.

- Yüzölçümünün büyüklüğü, yerleşim alanlarının dağınıklığı ve aralarındaki mesafeler dikkate alındığında temsil konusunda sorunlar yaşanabilecektir.

- Aydın Büyükşehir Belediyesi tüm ilçeleri koordine etme açısından ilk dönemde zorlanabilecektir.

- İl genelinde Kuşadası, Didim ve Davutlar gibi kıyı kentlerin bulunması ve özellikle bu kentlerde yaz-kış nüfus farkının çok yüksek olması konusundaki sorunlar (kanalizasyon, atık su arıtma ve alt yapı eksikliği sorunlarına da dikkat çekilmektedir) büyükşehir yapılanmasında da devam edecek gibi görünmektedir.

- Büyükşehir belediyesi ile aynı partiden olmayan ilçe belediyeleri arasında kaynak paylaşımında sorunlar yaşanabilecektir. Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde katılım daha da güçleşecektir.

Çalışmada ayrıca 6360 sayılı Kanun'a yönelik en büyük hoşnutsuzluğun tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyelerinde ve köylerde ortaya çıktığı belirtilmekte; Bağarası, Davutlar ve Akbükbelde belediyelerinin kapatılmalarının kesinleştikten sonra bile ilçe olabilmek için yoğun çaba harcadıkları; fakat başarılı olmadıkları ifade edilmektedir.

Denizli: Denizli İl'inde büyükşehir belediyesi statüsünün diğer birçok ilden farklı olduğu belirtilmekte; bunun nedeni ise; büyükşehir belediyesinin (bütünşehir olarak da anılan–bazısı uygulanan bazısı tasavvur düzeyinde kalan–söylemler ve düzenlemelerle) yaklaşık yirmi yıldır desteklenmesine bağlanmaktadır. Büyükşehir belediyeleri içinde uzun süredir bu derece çaba gösterenlerin sayısının az olduğu ve bu durumun Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Malatya ve Trabzon ile sınırlı olduğu vurgulanmaktadır. Denizli'de kullanılan bütünşehir terimlerinin anlam ve içerik değiştirip bugün tüm büyükşehir belediyelerinde kullanılır hale geldiği ifade edilmektedir (Özgür, 2014: 51).

Hatay: 6360 sayılı Kanun ile Hatay'ın büyükşehirle dönüştürülmesi sonucunda; sorunlu bir yerel yönetim sürecinin kapısının aralandığı;6360 sayılı Kanun'un Hatay'da parlamento dışında kalmış küçük siyasi partilerin aleyhine bir siyasi durum yarattığı; AKPartiyi ise, olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (Adıgüzel, 2014: 67-68). Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin ve ilçe belediyelerinin daha fazla mali imkânlarla kavuştuğu; il sınırları içerisindeki bütün imar ve planlama yetkilerinin tümüyle Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin elinde toplanacak olmasının, Hatay'a özgü bir takım kentsel sorunların çözümüne olumlu yönde katkılar sağlayabileceği belirtilmektedir. Ancak bu konuda büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında sorunlar yaşanabileceği; Hatay İl'inin coğrafi yapısı nedeniyle tüm yerleşim birimlerine eşit derecede belediye hizmet sunumu konusunda bir takım sorunlarla karşılaşabileceği vurgulanmaktadır (Adıgüzel, 2014: 71).

Malatya:Büyükşehir statüsüne kavuşan diğer kentlerde olduğu gibi Malatya'nın da Kanun'dan büyük ölçüde olumsuz etkilenmesinin kaçınılmaz görüldüğü düşünülmektedir (Demiral ve Evin, 2014: 85).

Manisa: Manisa ilinin büyükşehir statüsüne kavuşmasıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alacağı payın %67 oranında artış göstereceği, mali olarak güçlendirileceği ifade edilmektedir. İlçelere ve köylere hizmet götürülmesi gerekeceğinden hizmette aksama olmaması için il genelinde emlak-istimlak hizmet ve uygulamalarında yönetim, planlama ve koordinasyon açısından etkinlik sağlayıcı çalışmaların yapılmasının gerekli olacağı; bu çalışma çerçevesinde ise, il genelinde kamuya ait birçok tesisin yıllardır süregelen mülkiyet sorunlarının çözüme ulaştırılabileceği vurgulanmaktadır. Böylece büyükşehir belediyesinin hizmetlerde tasarruf, etkinlik ve verimlilik yönünde önemli gelişme sağlayacağı belirtilmektedir (Ökmen ve Arslan, 2014: 98).Daha bütüncül, planlı, etkin ve verimli bir ulaşım sisteminin organize edilebileceği; herhangi bir il veya ilçe belediyesinin tek başına yapamayacağı ulaşım ve altyapı projelerinin; su ve kanalizasyon hizmetlerinin artık daha kolay bir şekilde hayata geçirilebileceği belirtilmektedir(Ökmen ve Arslan, 2014: 99). İmar planlama çalışmaları ile Manisa genelindeki mevcut sanayi tesislerinin sorunlarının yerelde çözülmeye başlanacağı, yeni sanayi tesislerinin planlanması, ruhsatlandırılması ve denetlenmesi konusunda yetki karmaşasının ortadan kalkarak, işlemlerin tek elden yürütülmesinin mümkün olabileceği ifade edilmektedir (Ökmen ve Arslan, 2014: 100).

Kahramanmaraş: Gürbüz vd.'leri (2014) tarafından Kahramanmaraş'ın büyükşehir olmasına ilişkin gerçekleştirilen çalışmadaki saptamalara göre belde belediyelerinin kapatılması personel harcamaları ve ölçek ekonomileri bakımından olumlu bir gelişmedir. Belediye hizmetlerinin etkin ve verimli sunulması yoluyla hizmet birim maliyetlerinin düşürülmesi sağlanacaktır (Gürbüz, vd., 2014: 102,129). Fakat il merkezinden yüksek ve sıradağlarla ayrılmış kuzey bölgelerinde hizmet maliyeti artacak, görev, yetki, sorumluluk, temsil ve katılım açısından önemli değişiklikler meydana gelecek, değişen görev, yetki ve sorumluluk dağılımının verimli bir şekilde sürdürülmesi mümkün olmayacaktır (Gürbüz, vd., 2014: 102,122). Kırsal politikaların uygulanmasında yeni sorunlar ortaya çıkabilecektir(Gürbüz vd., 2014: 102).Kahramanmaraş metropoliten bölge özelliği gösterdiğinden Kanuni dönüşüm bölgesel yönetim tartışmalarını da beraberinde getirecektir (Gürbüz, vd., 2014: 131). Yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları paylar olumlu olmakla birlikte;ilin sosyo-kültürel açıdan yetersiz durumda olması büyükşehir belediyesinin yatırımlarının bu noktalara kaymasına neden olacaktır (Gürbüz, vd., 2014: 130).

Muğla: Özsalmanlı ve Pank (2012: 17) tarafından Muğla gibi bir kente büyükşehir belediyesi yapılanmasının çoktan gerekli ve önemli olduğu belirtilmekle birlikte; yaz döneminde nüfusu kat kat ve hızla artan kültür ve

turizm merkezleri olan beldelerin kapatılmaması gerektiği ifade edilmektedir. “Günün koşullarına göre bölge yönetimi adlı yeni bir yapı üzerinde konuşulabilir” vurgusu yapılmaktadır (Özsalmanlı ve Pank, 2012: 18). Kent merkezinin geri kalmışlığı nedeniyle ilçe belediyelerinin, 6360 sayılı Kanun’a ve Muğla’nın büyükşehir olmasına sıcak bakmadıkları belirtilmekte; yeni yasal düzenlemenin Muğla’ya gerekli ve önemli bir maddi-manevi katkı sağlayacağına ilişkin beklentiye işaret edilmektedir (Özsalmanlı ve Pank, 2012: 22).

Ordu: Kentler için hızlı ve aceleci gelişmelerin düzensiz ve özensiz kentler doğuracağına ve geri dönüşü zor olabilen sonuçlara sebebiyet vereceğine dikkat çekilerek, bu süreçte yeni bir büyükşehir belediyesi olarak Ordu’nun bu evreyi en hızlı yaşayan il olduğu vurgulanmaktadır. Büyükşehir belediyesi statüsüne geçmenin Ordu İl’ine getirilerinin ne olacağına ise, ancak “bu aşamadan sonra” (yasal değişikliğin uygulamaya konmasından sonraki süreçte) belirginleşeceği ifade edilmektedir (Atabeyoğlu, 2014: 176).

Tekirdağ: Tekirdağ sürekli göç alan bir yerleşim yeri olduğundan göçe bağlı nüfus artışının büyükşehir olma süreci ile daha da artacağı düşünüldüğünde; ilin plansız olan gelişiminin daha da zarar göreceği, dolayısıyla tarım alanlarının ve orman alanlarının yok olmasına ve altyapının düzensiz gelişmesine neden olacağı düşünülmektedir (Özyavuz ve Şişman, 2014: 212). Çalışmada yeşil alanların azalması ve çevre kirliliği sorunları da “kentün büyükşehir yapılanmasından sonra yaşanabilecek sorunlar” başlığı altında incelenmektedir.

Şanlıurfa: Şanlıurfa’nın geri kalmışlığı, kamu hizmetlerindeki standart düşüklüğü, sosyal ve altyapı eksiklikleri, köy ve mezra sayısının çokluğu, kentsel hizmet alanının büyüklüğü nedeniyle büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunda sıkıntı yaşayabileceği, dolayısıyla idari dönüşümün önemli olumsuz sonuçlar yaratabileceği düşünülmektedir. Kentin kamusal hizmet yükünün tümüyle büyükşehir belediyesinin omuzlarına bineceği; yeni mali kaynakların hizmetlerin yürütülmesi sürecinde ne ölçüde yeterli olacağına ise, ancak uygulamadan sonra değerlendirilebileceği dile getirilmektedir (Karasu, 2014: 187,188).

Van: Büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmasıyla, mali imkânlardaki artış sayesinde Van’ın olumlu sonuçlar elde edeceği ifade edilmektedir (İzci ve Turan, 2012: 143) Çalışmada ayrıca 6360 sayılı Kanun’un meydana getireceği değişim konusunda Van halkının, Van’ın büyükşehir belediyesi olması hakkındaki görüşlerini aktaran Van Haber Gazetesinin vardığı sonuçlar özetlenmektedir. Düzenlemenin Van’ın gelişmesine olan katkısının; yerel dinamiklerin harekete geçirilmesiyle ilgili olduğu ve postmodern dönemde büyükşehirde yaşamının insanları psikolojik açıdan rahatlatılabileceği saptamasında bulunmaktadır (İzci ve Turan, 2012: 150).

SONUÇ

6 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra yerel yönetimler alanında önemli bir idari reform gerçekleştiren büyükşehir belediye kanunu olarak bilinmektedir. Kanun ile birlikte on altı olan büyükşehir belediyesi sayısı otuza yükseltilmiş ve hizmet sınırları il mülki sınırı ile bütünleştirilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin sınırlarındaki belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilerek bu yerel idari birimler, büyükşehir ilçe belediyelerinin mahalleleri haline getirilmiş; büyükşehir belediyesi olan otuz ilde il özel idarelerinin tüzel kişiliğine de son verilmiştir.

Yerel yönetim alanında 2000'li yıllarda uygulanmaya başlanan reform çalışmalarının devamı ve hatta daha köklü bir değişim süreci olarak kabul edilen Kanun'daki düzenlemelerin değerlendirilip analiz edilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu çerçevede çalışmada kurumsal, yargısal ve akademik yazındaki değerlendirmelere odaklanılmıştır. 6360 sayılı Kanun'a yönelik bu değerlendirmeler ise; kanuni gerekçeye yönelik değerlendirmeler; yönetsel, siyasal ve mali boyuttaki değişim; kırsal alanda ve büyükşehirde dönüştürülen illerde meydana gelen değişim; Anayasa'ya uygunluk ve Anayasa Mahkemesi'nin Kanuna yönelik 2014 yılı kararı gibi konular çerçevesinde sistematize edilmeye çalışılarak incelenmiştir.

Kanuni gerekçeye yönelik değerlendirmelerde, hizmet etkililiğine ve verimliliğine ilişkin bir analiz, model ya da fizibilite etüdü yapılmadığına dikkat çekilmiştir. Türkiye şartlarının bilimsel olarak analiz edilmediği ve uluslararası örneklerin dikkate alınmadığı vurgulanmıştır. Aksi değerlendirmeler ise, İstanbul ve Kocaeli örneğinde elde edilen başarıların genele uygulama için bir örnek teşkil ettiği yönündedir.

Yönetsel ve mekânsal boyuttaki değerlendirmelerde odak noktası, ölçek büyümesidir. Hizmet sunumunda etkililiği artırmada iktisat biliminin kullandığı ölçek yönteminin tercih edilmesi eleştiriye konu olmuştur. Optimal büyüklük belirlenirken yörelerin coğrafi şartları, fiziki yapıları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri gibi belli koşullar ile belediyelerin temel hizmetleri ve bu hizmetlerin birim maliyetlerinin dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Büyükşehir kavramının kullanılmasına yönelik eleştirilerin yanı sıra, belediyelerin tüm il sınırlarında yetkili olması durumunun, illerin fiziksel ve coğrafi koşullarındaki farklılıklar nedeniyle, İstanbul ve Kocaeli örneklerinin tersine, hizmetlerin etkin işlenmesine engel olacağı saptanmıştır.

Belde belediyelerinin kapatılmasının hizmet maliyeti ve nüfus ilişkisi açısından olumlu sonuçlar doğuracağını belirten çalışmalar olmakla birlikte, özellikle kırsal alanı yoğun olan büyükşehir belediyelerinin, buralara hizmet sunmada yetersiz kalabileceği ve mesafe sorununun, hizmetin etkin ve

verimli sunumunu engelleyebileceği, yaz aylarında turizm beldelerinde sorun yaşanabileceği görüşünün hâkim olduğu belirlenmiştir. Büyükşehir sınırının il mülki sınırı ile örtüştürülmesine ilişkin değişikliğin, imar bütünlüğünün sağlanması, bütüncül planların yapılması açısından olumlu olarak değerlendirildiği saptanmıştır.

Mali kapsamdaki değerlendirmeler çerçevesinde büyükşehir ve ilçe belediyelerinin gelirlerindeki artışın hizmet kapasitelerini geliştireceğine dikkat çekilmektedir. Köy sakinlerinin beş sene sonra da olsa emlak ve çevre temizlik vergisi gibi yeni vergileri ödemekle yükümlü hale gelecek olması; il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşen yerlerin, belediye sınırları ve mücavir alanları içinde gayrimenkulü bulunan mükellefler açısından ek bir yük getirmesi ve kırsal alanda yaşayanlara sunulan hizmetlerden vatandaşın mali gücünün üzerinde hizmet bedelinin talep edilebilecek olması Kanun'un mali açıdan değerlendirilen diğer yönlerini oluşturmaktadır.

Bir diğer husus ise, bütünşehir uygulamasının bölgesel ya da federal yönetime geçişin ön hazırlığı olduğu yönündedir. Ancak, böyle bir uygulama için 6360 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin yeterli olmadığı da savunulmaktadır. Kırsal alanda doğuracağı sonuçlara bakıldığında, özellikle köylü kavramının yok edilerek köylünün kentleştirilmeye çalışıldığı ve bunun da sosyo-kültürel ve psikolojik sonuçlarının olacağı vurgulandığı görülmüştür. Kendilerini yönetme hakları ellerinden alınan belde ve köy halkının temsiliyet kaybı yaşadığı ve niteliksel farklılıklarını yitirme tehlikesiyle baş başa kaldıkları belirtilmiştir.

Katılım, temsil ve demokrasi sorunu kapsamındaki değerlendirmelerde ise, belde belediyelerinin ve köylerin kapatılma kararının referandumla halka sorulması gerektiği ve kapatmaların yerindenlik ilkesine ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na aykırı olduğu görüşü hâkimdir. Karşıt görüş olarak Şart'taki "mümkünse" ibaresine vurgu yapıldığı, referandumun zorunlu olmadığına dikkat çekildiği saptanmıştır.

Büyükşehir sınırlarının il sınırları ile eşitlenerek yerel idari birimlerin kaldırılması, özerklik, katılım ve hizmet konuları bütününde 6360 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığının ileri sürüldüğü; ancak Anayasa Mahkemesi'nce bu istemlerin reddedildiği görülmüştür.

Büyükşehir belediyesine dönüştürülen iller (Aydın, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Ordu, Muğla, Tekirdağ, Şanlıurfa ve Van) ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiş ve Kanuni düzenlemenin il bazında getireceği dönüşüme yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir. İncelemeler neticesinde değerlendirmelerin, genellikle diğer ülke uygulamaları ile karşılaştırma yapılmadan, teori odaklı ve belli başlıklarda yoğunlaşarak yapıldığı görülmüştür. Eleştirilen hususların özellikle uygulama sonrası

yapılacak alan araştırmaları ile desteklenmesi literatüre katkı sağlayıcı olacaktır.

Değerlendirmeler belirli temalar altında sınıflandırılarak ele alındığı için, çalışmanın Kanun'la ilgili yapılan diğer çalışmalar ve bunların içerikleri hakkında okuyucuya inceleme kolaylığı sağlayabileceği, 6360 sayılı Kanun'la ilgili hangi konuların değerlendirme dışında kaldığı ya da yetersiz değerlendirildiğine ilişkin bir fikir sunabileceği ve bu nedenle de bundan sonra yapılacak çalışmalarda yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADALET VE KALKINMA PARTİSİ YEREL YÖNETİMLER BAŞKANLIĞI (2012) Sorular ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası, www.akparti.org.tr/upload/documents/akparti_buyuksehir_yasasi.pdf, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- ADIGÜZEL Ş. (2014)Hatay Büyükşehir Belediyesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 54-76.
- ADIGÜZEL, Ş. (2012) 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme, *Toplum ve Demokrasi*, Yıl: 6, Sayı: 13-14, 153-176.
- ANAYURT, Ö. (2007) Referandum Demokrasisi Sürecinde Türkiye'de Referandumsuz Yerel Demokrasi, Eryılmaz, B., Eken, M. ve Şen, M. L. (der.) *Kamu Yönetimi Yazıları* içinde, Nobel Yayınevi, Ankara, 24-42.
- ATABEYOĞLU, Ö. (2014) Büyükşehir Olma Sürecinde Bir Kent: Ordu, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 160-177.
- AYMAN, B. G. (2012a) Bütünşehir Belediyesi TBMM Konuşmaları, Ankara.
- AYMAN, B. G. (2012b) Büyükşehir Kanun Tasarısı İçişleri Komisyonu'nda Görüşülüyor!, www.yayed.org, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- BEDÜK, S. A. (2012) Büyükşehir Sınırlarının İl Sınırları ile Örtüştürülmesi, Ülkemizde Sorunları Azaltma Yerine Artıracak Bir uygulamadır, *İdarecinin Sesi Dergisi*, Sayı: 151,6-10.
- ÇELİKİYAY, H. (2014) Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası, *Analiz*, Sayı: 101, SETA: Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul.

- ÇUKURÇAYIR, A. (2012a) Asıl Tartışmamız Gereken Mevcut Sistemin Ne kadar İşlevsel ve Verimli Olduğudur, *İdarecinin Sesi Dergisi*, Sayı: 151, 20-23.
- ÇUKURÇAYIR, A. (2012b) Büyükşehir Yasa Tasarısı İdare Sistemini Tamamen Değiştiriyor, *Zaman Gazetesi*, 18 Ekim 2012, http://www.zaman.com.tr/yorum_yorum-makif-cukurcayir-buyuksehir-yasa-tasarisi-idare-sistemini-tamamen-degistiriyor_2004032.html
- DEMİRAL, B. ve EVİN, H. (2014) Malatya Büyükşehir Belediyesi: ArakenttenBütüncente Bir Dönüşüm Hikâyesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 77-87.
- DERDİMAN, C. (2012) Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyum Sorunu, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 51-87.
- DİK, E. (2014) 6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi Sorunu, *Mülkiye Dergisi*, 38 (1), 75-102.
- DOĞAN, A. E. (2013) Kenti Azmanlaştırarak Birikim: Yeni Büyükşehir Yasasına Harvey’in Çerçevesinden Bakmak, *Duvar Dergisi*, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- DURU, B. (2013) Büyükşehir Düzenlemesi Ne Anlama Geliyor, *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, Mayıs-Haziran-Temmuz 2013, 33-37.
- DURU, B. (2012) Büyükşehir Tasarısı ve Kent Hakkı, <http://www.bianet.org/bianet/kent/141531-buyuksehir-tasarisi-ve-kent-hakki>, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- ELİBOL, H., (2012) Nüfusu 2000’in Altına Düştüğü İçin Kapatılacak Belediyeler Sorunu, 6360 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Dava Hakkı, 07.10.2012, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1523.htm, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- ERSOY, M. (2013) 6360 Sayılı Yasa ve Mekânsal Planlama Sorunları, GAP Belediyeler Birliği Dergisi, <http://www.melihersoy.com/wp-content/uploads/2012/04/6360-say%C4%B1%C4%B1-Yasa-ve-Mekansal-Planlama-Sorunlar%C4%B14.pdf>.ErişimTarihi: 01.05.2014).
- GENÇ, F. N. (2014) 6360 Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 1-29.

- GÖRMEZ, K. (2012) Yerelleşme Merkezileşme Geriliminde Büyükşehir Yasası, *Zaman Gazetesi*, 18 Aralık 2012, http://www.zaman.com.tr/yorum_yerellesme-merkezilesme-geriliminde-buyuksehir-yasasi_2017227.html, Erişim Tarihi: (09.12.2014).
- GÖZLER, K. (2013) 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?, *Legal Hukuk Dergisi*, 11(122), 37-82.
- GÜLÇUBUK, B. (2013) Büyükşehir Yasası Ne Getiriyor? Kırsala Ne Oluyor?, *Köy Koop. Haber*, Yıl: 2, Sayı: 16.
- GÜNAL, A.; ATVUR, S. ve OKUDAN D. K. (2014) 6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:3, 55-70.
- GÜRBÜZ, M.; YILDIRIM U. ve BELLİ, A. (2014) Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 102-135.
- GÜRBÜZ, S. (2012) Büyükşehir Belediyesinin Sınırının Mülki Sınır Olması Birçok Güçlüğü Beraberinde Getirecektir", *İdarecinin Sesi Dergisi*, Sayı:151, 34-35.
- GÜRÜN, O. (2013) Büyükşehir'e Dönüşmenin Ortaya Çıkaracağı Sonuçlar, *Tarım ve Mühendislik Dergisi*, Sayı: 102, Ankara, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yayını.
- GÜZEL, H. C. (2012) Büyükşehir Belediye Sınırlarının İl Sınırları ile Örtüştürülmesi Resmen Bölge Sistemine Geçmiştir, *İdarecinin Sesi Dergisi*, Sayı: 151, 12-15.
- İZCİ, F. ve TURAN, M. (2013) Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1), 117-152.
- KARASU M. A. (2014) Şanlıurfa'da Kentsel Gelişme ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 178-193.
- KELEŞ, R. (2012) Anakentin Dünyü, Bugünü ve Yarını, *Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu 3*, 6-7 Aralık, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- KESER, A. ve GÖKMEN, Y. (2012) Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Sürecinin Analizi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 1, 17-42.
- KIZILBOĞA, R. ve ÖZASLAN, K. (2013) İl Özel İdaresi İle Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Bulut, Y., Eren, V., Karakaya, S. ve Aydın, A. (der.) *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar - Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM 8)* Pegem Akademi, Ankara, 789-802.
- KOYUNCU E. ve KÖROĞLU N. T. (2012) Büyükşehir Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, www.tepav.org.tr, Erişim Tarihi: (15.11.2013).
- OĞUZ, E. (2013) Bütünşehir Yasası Hakkında Bir Değerlendirme, *TMMOB Şehir Plancıları Odası Haber Bülteni- Kadın Özel Eki*, 36-37.
- ÖKMEN, M. ve ARSLAN R., (2014) Türkiye'de 6360 Sayılı Yasa İle Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 88-101.
- ÖKMEN, M. ve PARLAK, B. (2013) *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler, İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*, Orion Kitabevi, Ankara.
- ÖZ, Ersan, "Avantaj ve Dezavantajlarıyla Büyükşehir Olmak", *Dünya Gazetesi*, 12.11.2012, <http://www.dunya.com/avantaj-ve-dezavantajlarıyla-buyuksehir-olmak-171039h.htm>, Erişim Tarihi: (01.05.2014).
- ÖZGÜR, H. (2014) Denizli Kenti ve İlinde Yönetmelik Ölçek Arayışları 9-4: Dört Bütünşehir Belediyesi Söylemi/Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü -2014), *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 30-53.
- ÖZSALMANLI, A. Y. ve PANK, Ç. (2012) Muğla'da Büyükşehir Yapılanması Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 29, 1-26.
- ÖZTEKİN, A. (2010) *Yönetim Bilimi*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- ÖZYAVUZ M. ve ŞİŞMAN E. E. (2014) Büyükşehir: Tekirdağ, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Özel Sayı, 194-217.
- PARLAK, B. (2013) Yeni Büyükşehir Yasasının Analizi, *Bursa Yerel Yönetim Haber ve Yorum Dergisi*, 25 Ocak 2013,

<http://www.bursayerelyonetim.com/index.php/yeni-buyuksehir-belediye-yasasinin-analizi/> Erişim Tarihi: (07.11.2014).

- TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi (2013) Büyükşehir Olmanın Tekirdağ'a Etkileri Paneli, 23.03.2013, HKMO İstanbul Şubesi Yayını, İstanbul.
- TMMOB Şehir Plancıları Odası (2012) Büyükşehir Belediye Kanunu Değişikliği Değerlendirme Raporu, 10.10.2012, http://www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=4451#.VLMxFpX9nIU, Erişim Tarihi: (08.10.2014).
- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (2012) Büyükşehir Yasası Verimli Tarım Arazilerini Arsaya Dönüştürecek, *Tarım ve Mühendislik Dergisi*, 101, Ankara.
- TOPRAK, Z. (2013) Türkiye'nin İdari Yapılanmasında Yerel Yönetimler ve Felsefesi, Güncel Sorunlar Işığında Türkiye'de Yerel Yönetimler- Yerel Yönetimler Sempozyumu, Ankara.
- ZENGİN, O. (2014) Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 72, Sayı: 2, 91-116.
- 2013/19 Esas ve 2013/100 Karar Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı, Resmi Gazete Tarih: 18.09.2014, Sayı: 29123.
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 23.07.2004, Sayı: 25531.
- 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete Tarih: 22.03.2008, Sayı: 26824.
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.